שאמרו מדה גסה [א]מלא תרווד רקב כמלא תרווד גדול של רופאים וגרים נגעים [ב]כגרים הקלקי א)האוכל ביום הכיפורים [ג]ככותבת הגסה כמוה וכגרעינתה [ד]ונודות יין ושמן שעורן כפיקה גדולה שלהם ב)[ה]ומאור שלא נעשה בידי אדם שעורו כמלא אגרוף גדול זה הוא אגרופו של בן בטיח אמר רבי יוסי ישנו [ו]כראש גדול של אדם ושנעשה בידי אדם שעורו כמלא מקדח גדול של לשכה שהוא [ז]כפונדיון האיטלקי וכסלע הנרונית וכמלא נקב שבעול: **יג** [ח]כל שבים טהור חוץ מכלב המים מפני שהוא בורח ליבשה דברי ר' עקיבא [ט]העושה כלים מן הגדל שבים וחבר להם מן הגדל בארץ אפילו חוט אפילו משיחה דבר שהוא מקבל טומאה טמא: **יד** ויש במה שנברא ביום הראשון טומאה ג)ביום שני אין בו טומאה בשלישי יש בו טומאה ברביעי ובחמישי אין בהם טומאה חוץ [י]מכנף העוז [כ]וביצת נעמית המצופה א"ר יוחנן בן נורי מה [א] ד)שנשתנה כנף העוז מכל הכנפים [ב] ה)שנברא ביום הששי טמא: **טו** [ל]העושה כלי קבול מכל מקום טמא [מ]העושה משכב ומושב מכל מקום טמא [נ]העושה כיס מעור המצה מן הנייר טמא הרימון ו) האלון והאגוז שחקקום התינוקות למוד בהם את העפר או שהתקינום לכף מאזנים טמא שיש להם מעשה ואין להם מחשבה: **טז** [ס]קנה מאזנים והמחוק שיש בהן בית

קבין חצי קב בפונדיון אבל בפרק כיצד משתתפין (שם) מסקינן לא מהן [ז] מעה לחנוני והוי רביע הקב בפונדיון ולרבי יוחנן בן ברוקא ח' סעודות בקב: **יב** מלא תרווד רקב. [ח] שאמרו ישנו מעיקרי אצבעותיו ולמעלה דברי ר"מ וחכמים אומרים מלא חפניו ומפרש התם מלא פיסת יד ומלא קשרי אצבעותיו חד שיעורא הוא: **כגרים** הקלקי. במסכת נגעים פ"ו תנן מקום הגרים ט' עדשות מקום עדשה ד' שערות נמצאו ל"ו שערות: **כותבת הגסה.** פליגי בה פרק בתרא דיומא (דף עט:) אי יתירה מכביצה אי פחותה מכביצה: **נודות היין והשמן.** שניקבו איירי בכמה שיעור הנקבים: **כפיקה גדולה.** פרק הלוקח (דף כג.) אמר ר' יוחנן ג' פיקות שמעתי אחת של שתי ואחת של ערב ואחת של פיקה גדולה והכא לא איירי בהנהו דשלהם קתני: **שלא נעשה בידי אדם.** מפרש באהלות פי"ג ומייתי לה פ' הישן (דף כ:) אחד חור שחררוהו מים או שרצים או שאכלתו מלחת והתם קתני חישב עליו לתשמיש שיעורו פותח טפח למאור שיעורו כמלא מקדח: תניא בתוספ' [ב"מ פ"ז] ואיזוהי פיקה גדולה שלהן הנכנס דרך פיהן בד"א מלמטה [ט] אבל מן הצד הרי אלו טמאים מפני שהן מקבלים טומאה מן הנקב ולמטה תחלתן אין מקבלים טומאה עד שינפח ויגוס ואם נגממו שיעורן במשהו ור"ש אומר נודות שיעורן במשקין: עוד תניא בתוספ' [שם] אגרוף שאמרו ר' טרפון [י] אומר פושט ראשי אצבעותיו ומראה ר"ע אומר קופץ אצבעותיו ומראה רבי יהודה אומר מניח אצבעו על גודלו [יא] כופל חוזר [ג] ומוריד ר' יוסי אומר ישנו כראש כרים גדולין של ציפורי אחרים אומרים משמו טפח ושליש טפח וכך היו משערים עד שלא בא בן בטיח: **שנעשה בידי אדם.** שעשאו אדם [יב] לפנים [להכנים] אורה: **נירונית.** מטבע של נירון קיסר: **יג** כל שבים טהור. בת"כ ממעט לה דאם עשה מהן כלים לא מקבלין טומאה: **כלב המים.** כל מה שיש ביבשה יש בים וחית הים ובהמת הים אין אחד מהם בורח ליבשה כשרוצים לצודם רק הכלב לבדו הילכך הוי בכלל בהמות היבשה ואם עשה מהם כלים מקבל טומאה: תניא בת"כ פ' ויהי ביום השמיני או עור יכול אפי' עורות של ים יהו טמאים והדין הוא טימא בנגעים וטימא בשרצים מה בנגעים פטר בהם עורות של ים אף שרצים פטר בהם עורות של ים וק"ו ומה נגעים שטימא בהן שתי וערב פטר בהם עורות של ים שרצים שלא טימא בהם שתי וערב אינו דין שלא יטמא בהן עורות של ים לא אם אמרת בנגעים שלא טמא בהם לבועים תאמר בשרצים שטמא בהם לבועין הואיל וטימא בהן לבועין יטמא בהם עורות של ים ת"ל בגד מה בגד מיוחד מן הגדל בארץ אף עור מן הגדל בארץ יכול שאני מוציא את שחיבר לו מן הגדל בארץ כל שהוא ת"ל או עור להביא את שחיבר לו מן הגדל בארץ כל שהוא אפילו חוט ואפילו משיחה: **יד** יש במה שנברא ביום א' טומאה. בעושה כלים מן הנבראים באלו הימים מיירי דאי במינים עצמן שהן טמאין [יג] כעין הארץ שנבראת ביום א' והיכא ארץ העמים [יד] ובשאר ימים נבלות וטרפות אם כן בחמישי היכא נמי נבלת עוף טהור בבית הבליעה אלא בעושה מהם כלי איירי דאינן טמאים דארץ נבראת ביום א' וכלי חרס העשויה ממנה טמא: **בשני.** נברא רקיע ואין בו טומאה בג' נבראו אילנות ודשאים וכלי עץ מקבלי טומאה בד' נתלו המאורות ואין בהם טומאה בה' דגים ועופות ואם עשה מהם כלים טהורים כדדריש בת"כ ובפ"ק דחולין (דף כה:) אם כן מה ת"ל עזים פרט לעופות וה"ה דגים והא דאיצטריך למעוטי [טו] עופות ודגים מוהבגד משום דעור סתמא כתיב והוה אמינא בכל עור קאמר רחמנא: **חוץ מכנף העוז** (וביצת נעמית). עוף הוא ששמו עוזיה ורגילים היו לעשות כלים מכנף אותו העוף: **וביצת נעמית המצופה.** אם צפה אותה מקבלת טומאה: **כל שנברא ביום ששי טמא.** חיות ובהמות שרצים ואדם אם עשה כלי מעורותיהם ומעצמותיהם מקבלים טומאה: תניא בתוספ' [שם] העושה כלים מעצמות העופות טהורין חיבר להן מן הגדל בארץ אפילו חוט ואפילו משיחה דבר המקבל טומאה טמא חוץ מכנף העוז וביצת נעמית המצופה א"ר יוחנן בן נורי מה נשתנה כנף העוז מכל הכנפים להחמיר [ד] שכל הכנפים שמקבלות [ה] (טומאה) טמאות ושאינם מקבלות (טומאה) טהורות ביצת תרנגולת המצופה [ו] טמאה לפי [ז] שאינה אלא כמעמיד שאינה ראויה בפני עצמה אלא ע"י ציפוי המעמידה: **טו** מ"מ. אפילו מעצמות הדג ומעורו וכן משמע לכאורה ואי אפשר לומר מדאורייתא דהא מקרא [טז] דעור או שק אימעיט כדדריש בת"כ וקרא בכל הכלים איירי ואין לומר דמדרבנן מקבלי טומאה דהא תנן לעיל בפ"י עצמות הדג ועורו מצילין באהל המת ועל כרחך במקבלין איירי דאי בפשוטין אפילו דיבשה נמי דהא תנן לעיל בפרק ט"ו כלי עור וכלי עצם פשוטיהן טהורים אלא אסיפא קאי אפילו מעור שלא נעבד ומן הנייר: **מעור המצה.** דלא קמיח ולא מליח ולא עפיץ כדאמרינן פרק המוציא (דף עט.) גבי שלש עורות הן של מצה ושל חיפה ושל דיפתרא ובברייתא דת"כ דלעיל דמסיים בה הכי יכול אף עור המצה ועור החיפה שלא נעשה בהם מלאכה ת"ל בכל מלאכת עור יצאו עור המצה ועור החיפה שלא נעשה בהם מלאכה וכיון שעשה מהם כיס הרי עשה מהם מלאכה כי ההיא דהרמון והאלון דמייתי לה בסמוך: **שיש להם מעשה.** כגון חקקום למוד בהן עפר: **ואין להן מחשבה.** כגון אם מצאום חקוקים וחשבו למוד בהן עפר ז)והיו יורדין לידי טומאה במחשבה. תניא בתוספ' [שם] העושה כלים מדבר שהוא של מעמיד טמא מדבר שאינו של מעמיד טהור. הלפת ואתרוג ודלעת שחקקום תינוקות למוד בהן עפר טהורים הרמון והאלון והאגוז היבשים שחקקום תינוקות למוד בהן עפר טמאים: **טז** קנה מאזנים. עושין אותו חלול ומניח בחללו כסף חי וכששוקלין יטו הקנה מעט והולך הכסף לכף אחר דבר הנשקל ומכביד ומרמין בו בני אדם: **והמחק.** בסוף

השתי סעודות שיעור ה' ביצים ושליש ושם התבאר שהלכה כר"י בן ברוקה: **יב** בפרק שני מאהלות יתבאר שעפר המת והוא אשר ישאר מעצמיו אחר אורך השנים למיון אשר יטמא באהל ממנו שיעור מלא תרוד ואמר שזה התרוד הנזכר הוא תרוד הרופאים הגדולים אשר יוציאו בו העשבים אשר יבשלו אותן וזה השיעור הוא מלא תרוד כמו שהתבאר בשני מאהלות. והנגעים כולן אמנם יטמאו בכגרים והוא חצי פול ואמרו שזה הפול מהמקום הנקרא קיליקי לגודל [א] זה ושיעור מרובע בארכו שלשה גרעיני עדשים וכן ברחבו כמו שהתבאר בששי מנגעים. וכן מי שיאכל ביום הכפורים שיעור תמרה יתחייב כרת והתנה בזאת התמרה שתהיה גדולה מאד ואמרו כמוה וכגרעינתה הוא שיקבץ בשרה וגופה לפי שבין עצמה וגרעינתה מרחק רב ולו ישוער בכללה יהיה שעורה יותר רב והוא אמרם בירושלמי וצריך למעך חללה וכבר התבאר בהש"ס (יומא דף עט:) שזה השיעור הוא פחות מכביצה: כפיקה גדולה שלהן. כמו הפלך הגדול אשר יקשרו בו לפי שבזה יקשרו פלך בקצה הנוד וכאשר ינקב נקב רחב [ב] יכניס ממנו הפלך ההוא יטהר: ומאור. הוא נקב יהיה בכותל ליכנס בו האורה וכאשר לא יעשה זה הנקב האדם בכוונה ליכנס בו האורה אבל יקוב אותו אחד מהבעלי חיים או ישחת מעצמו הנה לא יביא את הטומאה והוא שיכנס טומאת מת מזה הנקב לבית אלא אם היה בו זה השעור: ואגרוף. ידוע: ובן בטיח. איש ידוע והיה אגרופו גדול. אולם כאשר נעשה זה המאור על ידי אדם אם יהיה בו מלא מקדח של לשכה יביא את הטומאה והנה אבאר זה בי"ג מאהלות וכבר בארנו שהפונדיון חצי דרהם ומשקלו [ג] י"ח גרעיני שעורה והוא שעור הנקב אשר ינקב בזה המקדח אשר היה בלשכה שיעור הפונדיון: וסלע הנרונית. מיוחסת אל נירון קיסר והוא ממלכי הרומיים ואמר כי כאשר נקב זה הנקב שיעור הפונדיון והוא הסלע [ד] הפלונית והוא שיעור הנקב אשר בעול רצה לבאר שעורו בענינים מפורסמים אצל ההמון וראיתי לזכור לך בכאן שרש גדול התועלת והוא אמרם בתוספתא מקואות (פ"ה) כזית מן המת וכעדשה מן השרץ ספק יש בהן כשיעור ספק אין בהן ספקו טמא שכל דבר שעיקרו מן התורה ושעורו מדברי סופרים ספקו טמא ושמור זה השרש שבו תדע כאשר יפול לך ספק באיזה שעור שיהיה אם תקח בו לקולא או לחומרא ולא יטעך אמרו שיעורו מדברי סופרים עם השרש אשר בידינו שכל השיעורים הלכה למשה מסיני לפי שכל מה שלא התבאר בלשון התורה יקרא מדברי סופרים ואע"פ שהדברים הן הלכה למשה מסיני לפי שמאמר מדברי סופרים יכלול שיהיה הדבר דעת סופרים כמו הפירושים וההלכות המקובלות מן משה מסיני או תקון סופרים כמו התקנות והגזרות ושמור כלל זה: **יג** כבר קדם לנו בעשירי מזאת המסכתא שעצמי רמשי המים ועורם כאשר יעשה מהם כלים לא יטמאו וכן כל בעל חיים מימיי שלא יטמא כאשר מת ואפילו השרץ ממנו לפי שלא חייב השם טומאה על דבר מימיי אמר ה' ית' (ויקרא יא) או בגד או עור או שק ובאה הקבלה [בתורת כהנים פרשה ויהי ביום השמיני] לומר מה בגד מן הגדל בארץ אף עור מן הגדל בארץ ואמר במקום אחר (שם יג) או בעור או בכל מלאכת עור ואמרו או בעור להביא את שחבר לו מן הגדל בארץ אפילו חוט אפילו משיחה ובלבד שיחברנו לו בדרך חבורו לטומאה ר"ל שיהיה חבור שלם עד שאילו יהיו שני בגדים או שני עורות מהגדל בארץ מדובק כמו זה החבור יטמא הא' בהטמאות האחר וזהו ענין חבור הטומאה. אמרו בכאן דבר שהוא מקבל טומאה טמא ירצה בו שאשר חובר בו מן הגדל בארץ הוא אשר יטמא: ומשיחה היא השפה אשר יוציא החייט בעת הבדל הבגד והלכה כר' עקיבא: **יד** ידוע הוא שנבראו ביום הראשון דברים רבים כמו שאמרו עשרה דברים נבראו ביום הראשון ומכללן המים והן מקבלין טומאה כמו שהתבאר בטומאת משקים ביום השני נברא הרקיע וביום השלישי נבראת הארץ והצמחים וקצת הצמחים יטמאו והן הנאותים לאכילה בלבד לפי מה שהתבאר בטהרות [פ"א] ולזה אמר בשלישי יש בו טומאה ר"ל בקצת מה שנברא בו יש בו טומאה אולם בד' נבראו מאורות ובחמישי בעלי חיים מימיים והעוף וכבר הקדמתי לך שבעל חיים השוחה והעוף לא יטמאו ולא הכלים הנעשים מהן יטמאו ולא יטעך ענין נבלת עוף טהור לפי שהוא חדוש ר"ל שהוא לא יטמא במגע כמו שאר הטומאות כמו שהתבאר בראש טהרות: וכנף העוז. כנף עוף והיא העזניה הנזכרת בתורה כאשר יעשו ממנו כלי וכן ביצת הנעמה כאשר יעשה ממנה כלי ואמנם אמרו שזה תטמא להדמותה בכלי העולם אשר אמרו שהוא יטמא מן התורה מאמרו וכל מעשה עזים כמו שבארנו בפרק השני אולם ביום הששי נברא האדם והבעלי החיים ההולך והכל יטמא כמו שקדם ואין הלכה כר' יוחנן בן נורי: **טו** מה שאמר העושה כלי קבול מ"מ טמא יתבאר זה במשלים והוא שיעשה כיס מעור החלק אשר אינו [ה] מליח ועפיץ או מן [ו] הבגד או מי שיעשה כלי קבול מקליפת הרמון או האלון או האגוז ומדרך הילדים שעושין כמו כף מאזנים מקליפת האגוז והאלון והדומה להן וכאשר יעשה התינוק כלי קבול הנה הוא יטמא לפי שיש להן מעשה: וענין ואין להן מחשבה שלא נעשה כמו מעשיהם כגון שדעת התינוק שיעשה זה הקליפה כלי בלתי שיעשה בה דבר הנה היא לא תטמא כי אין להן מחשבה: **טז** הערומים מהאנשים ישימו קנה המאזנים

עין משפט נר מצוה

כא א מיי' פ"ב מהלכות טומאת המת הלכה יא והוא מלא חפנים:
כב ב מיי' פ"א מהלכות טומאת צרעת הלכה ז:
כג ג מיי' פ"ב מהל' שביתת עשור ה"א סמג לאוין סט טוש"ע א"ח סימן תריב סעיף א והוא כמעט פחות מכביצה:
כד ד עי' בתוי"ט:
כה ה ו מיי' פי"ד מהלכות טומאת מת הלכה ג:
כו ז מיי' שם הלכה א:
כז ח ט מיי' פ"א מהלכות כלים הלכה ג ועיין מה שכתב בזה התוי"ט בריש פ"י:
כח י מיי' שם הלכה א:
כט כ מיי' שם הל' ג:
ל ל מיי' שם פ"ב הלכה א:
לא מ מיי' פ"ז מהלכות משכב ומושב הלכה א וכפי' הרע"ב:
לב נ מיי' פ"ב מהלכות כלים הלכה א עד סוף המשנה:
לג ס מיי' שם הל"ב:

פירוש רב האי גאון

יב בפיקה גדולה. פי' כבר פרשנו[א] כמין חטם של נקה וכמין אותו שתחת האבטיח והמלפפון וזו הפיקה היא כמין פקעת של (שתי) ששמה בל' רבנן קבורתא כדתניא (בכורות דף כב ע"א) ואיזו פיקה גדולה שלהן הנכנס דרך פיהו:

יד העוז [וביצת] הנעמית. פי' עוז היא עזניה נעמית כדכתיב (ויקרא יא טו) ואת בת היענה ומתרגם נעמיתא:

טו מעור המצה. פי' כדגרסי' בהמביא גט (גיטין כב ע"א) ובהמוציא יין (שבת דף עט ע"א) ג' עורות הן מצה חיפה דפתרא מצה כמשמעה עור שאינו לא מליח לא קמיח ולא עפיץ דפתרא מליח וקמיח ולא עפיץ וחיפה (פי' מוט):

[הנייר]. הוא נייר מחקא והוא ורק בטיית כמות נייר הוא ועושין אותו מן מוך:

[א] עיין לעיל פי"א מ"ו.

פירוש הרא"ש

יב ויש וכו' מלא תרווד וכו'. עפר רקבובית מתמלא מלא תרווד ממנו מטמא באהל ובמשא:

של רופאים. וקאמר בנזיר פרק כהן [גדול] כמה שיעורו חזקיה אמר מלא פיסת היד רבי יוחנן אמר מלא חפנים:

הקלקי. שם מקום ובפ"י דנגעים מפרש שיעורים:

וכגרעינתה. לאפוקי שלא תאמר דוקא באוכל משערין ולאפוקי נמי החלל שבין האוכל לגרעין אלא דוקא באוכל ובגרעין משערים ולא בחלל שבין האוכל והיינו דקאמר בירושלמי צריך שימעך חללה:

נודות יין ושמן. שניקבו כפיקה גדולה שלהם שכן דרך לקשור בשולי הנודות:

מאור שלא נעשה בידי אדם. מפרש בפי"ב דאהלות ומייתי לה בפרק הנ"ל חור שחררוהו מים או שרצים או שאכלתה מלחת אינו מביא את הטומאה עד שיהא כמלא אגרוף גדול:

סלע נירונית. עשאו נירון קיסר:

יג כל שבים טהור כו'. תניא בת"כ או עור יכול אפילו עורות שבים יהיו טמאים ת"ל או בגד מה בגד מן הגדל בארץ אף כל הגדל בארץ יכול שאני מוציא את שחיבר לו מן הגדל בארץ כל שהוא ת"ל או עור לרבות את שחבר לו מן הגדל בארץ כל שהוא אפילו חוט ואפילו משיחה:

[חוץ] מכלב המים. כל מה שיש ביבשה יש במים ואין אחד מהם בורח ליבשה כשרוצים לצודו אלא הכלב:

יד ויש במה וכו'. פירוש ביום הראשון העושה כלי חרס מן הארץ שנבראת ביום א':

בשני. נעשה רקיע ואין בו טומאה. בג' אילנות ודשאים וכלי עץ טמאים. בד' מאורות ואין בהם טומאה. בה' נבראו עופות ודגים ואם עשה מהם כלים טהורים כדדריש בת"כ ובפ"ק דחולין:

כנף העוז. היא עזניה:

ביצת הנעמית. היא בת היענה עושים מביצתה כלים ומצפין אותם:

ביום ו'. אדם חיה ובהמה העושה כלים מעצמותיהם ועורותיהם טמאים: **טו העושה** כלי קיבול מכל מקום טמא. פירוש לכאורה משמע דקאי אעצמות הדג והעופות ואעורן ואי אפשר לומר כן דהא מקרא דעור או שק ממעט להו וקרא בכלי קיבול מיירי וגם אין לומר דמדרבנן מקבלים טומאה דהא תנן לעיל בפ"י עצמות הדג והעורות מצילים באהל המת וע"כ במקבלין מיירי דאי בפשוטים אפילו דיבשה נמי דהא תנן לעיל פ"ב כלי עור וכלי עצם פשוטיהם טהורים אלא אסיפא קאי אפילו מן העור שלא נעבד ומן הנייר ומן הקליפים: **מעור** המצה. בפרק המוציא [יין] דלא מליח ולא קמיח ולא עפיץ: **ואין** להם מחשבה. אם מצאום חקוקים וחשבו למוד בהם. תוספתא העושה כלים מדבר שהיא של מעמיד טהור. הלפת אתרוג ודלעת שחקקום למוד בהם את העפר טהורים הרמון והאלון והאגוז שחקקום למוד בהם את העפר טמאים: **טז קנה** מאזנים וכו'. פירוש קנה מאזנים עושים אותו חלל ומשימים בו חתיכות קטנות של מתכות ומגלגלו למקום שירצה להכריע הכף: **המחק.** אמרינן בפרק המוכר את הספינה אין עושים המחק של דלעת מפני שמיקל פירוש שרע למוכר ולא של מתכות מפני שהוא מכביד ורע ללוקח והרמאי עושה אותו חלול וכשהוא מוכר מכניס בו מתכת וכשהוא קונה מוציאו:

מסורת הש"ס

משנה א)[יומא עג:]
ב)[בכורות לז:] ג)במשנה
שבמשניות בשני ד)[נשתנה
כצ"ל] ה)[במשנה שבמשניות
אית' וכל] ו)חולין יב:
ר"ש ז)צ"ל אין יורדין

הגהות הגר"א

[א] **במשנה** מה שנשתנה. נ"ל מה נשתנה: [ב] **שם** שנברא. נ"ל וכל מה שנברא: [ג] **בר"ש** ומוריד. נ"ל ומודד: [ד] **שם** להחמיר שכל. נ"ל להחמיר אלא כל: [ה] **שם** שמקבלות טמאות ושאינם מקבלות טהורות כצ"ל: [ו] **שם** המצופה טמאה. נ"ל טהורה: [ז] **שם** שאינה אלא כמעמיד. נ"ל שאינה מעמיד רשב"א אומר משום רבי מאיר אף ביצת תרנגולת מצופה מקבלת כל שהוא טמאה ולא אדכרו כנף העוז וביצת הנעמית אלא בזהו. העושה כלים מדבר שהוא מעמיד טמא מדבר כו':

מים טהורים

[א] **בר"מ** ואמרו שזה הפול כו' וזה השיעור מרובע כו' כצ"ל: [ב] **שם** רחב מן הפלך כו' כצ"ל: [ג] **שם** שהפונדיון כו' ומשקלו ח' גרעיני כו' כצ"ל ועי' בפי' המשנה לרבינו פ"ט מהל' מקואות מ"ה כי איסר האיטלקי משקלו ד' גרעיני כו' עתוי"ט שם והפונדיון ב' איסרין א"כ הפונדיון משקלו שמונה איסרין: [ד] **שם** והוא הסלע הנירונית כצ"ל: [ה] **שם** מעור החלק אשר אינו קמיח ולא מליח ועפיץ כצ"ל וזהו פי' עור המצה (שבת עט) אבל שאינו מליח ועפיץ לבד הוא עור החיפה אולם אין נ"מ בזה דהא בת"כ השווה עור החיפה לעור המצה וכדאיתא בר"ש: [ו] **שם** או מן הנייר או מי שיעשה כו' כצ"ל: [ז] **בר"ש** לא מהן מעה לחנווני כו' כצ"ל: [ח] **שם** מלא תרווד רקב במס' נזיר (דף נ ע"ב) קאמר תנן (צ"ל תניא והוא בתוספתא דכלים ב"מ פ"ז) מלא תרווד רקב שאמרו כו' כצ"ל: [ט] **שם** בד"א מלמטה (כלומר שנקבו מלמטה) אבל מן הצד הרי אלו טמאים מפני שהן מקבלין מן הנקב מלמטה כצ"ל ואח"כ מה"ד תחלתן אין מקבלין טומאה עד שינפח ויגוס כלומר בתחלת הוויית הנודות אם לא נפחו ונגממו עדיין לא נגמר מלאכתן: [י] **שם** ר"ט פושט ראשי אצבעותיו ומראה ר"ע קופץ כו' כצ"ל ותיבת אומר נמחק וכ"ה בנוסח הז"ז: [יא] **שם** כופל חוזר ומוריד כלומר אחר הכפלה מוריד האצבע מעל האגודל והז"ז גורס חוזר ומודד ופי' בו פירוש אחר ע"ש: [יב] **שם** שעשאו אדם להכניס אותה כצ"ל: [יג] **שם** שהן טמאים בעין כו' היכא ארץ כו' כצ"ל: [יד] **שם** ובשאר ימים נבלות וטרפות כו' בתוה"ח הגיה שצ"ל וביום הששי נבלות כו' והיינו דהא בעלי חיים המתנבלים ומתטרפים לא נבראו עד יום הששי ואף שביום הששי נברא גם האדם המקבל טומאה היינו דלמה דס"ד השתא רצה רבינו לציין בריאת יום הששי גם בטומאה מצד עצמה ויהיה האדם המת (שהוא טומאת עצמו) בכלל נבלות ומההיא טעמא צ"ק על רבינו הר"ש למה לא אמר דביום ה' היכא טומאת אוכלין בעופות ודגים דהנהו כולהו מקבלי טומאה נינהו ולא בעלי טומאה: [טו] **שם** והא דאצטריך למעוטי עורות דגים מוהבגד כו' כצ"ל ורמז להת"כ שהביא לעיל משנה י"ג יכול אפילו עורות של ים ת"ל בגד כו' ור"ל דכיון דכבר נתמעטו דגים מלשון עזים שבתורה צ"ל א"כ מיעוט דוהבגד למעט עורות דגים דמהי תיתי לטמא עורות דגים יותר מדגים עצמם אהא משני משום דעור סתמא כתיב כו': [טז] **שם** דהא מקרא דאו בגד או עור או שק וכו' כצ"ל עיין לעיל משנה י"ג דעיקר המיעוט למעט עצמות הדג הוא מאו בגד:

הודפס מאתר אוצר החכמה tablet.otzar.org תלמוד בבלי <וילנא החדש> - מא טהרות עמוד 44